

De Sleutel tot de Bevrijding

15 april 2016

Gebombardeerde huizen in de Dorpsstraat van Gendt

Het Exoduscomité streeft ernaar aandacht te vragen voor de bijzondere en kwetsbare positie van burgers in oorlogstijd. Dit leidde tot de realisatie van enige Exodusmonumenten in de regio die een tastbare herinnering vormen aan de grote evacuatie in de laatste periode van WO II.

De inspiratie om een herinneringspaneel bij de Kommerdijk in Gendt te realiseren komt voort uit de bijzondere positie die de dijk had in de oorlogsperiode rond begin maart 1945.

Gendt in de oorlog

In mei 1940 werd ons land overrompeld door Duitse troepen. De bezetting ging aan Gendt niet onopgemerkt voorbij. Het geronk van vliegtuigen, de gevechtshandelingen, de razzia's, de Arbeitseinsatz....

In de vuurlinie

Zondag 17 september. Drukke luchtactiviteit vormde de ouverture van de grootste grond- en luchtlandingsoperatie uit de geschiedenis: Market Garden. Ook Gendt ontkwam die dag niet aan oorlogsgeweld; bij een

bombardement op de polder kwamen vijf mensen om het leven. De Geallieerden slaagden er niet in de Arnhemse brug te veroveren en hun opmars strandde in de Over-Betuwe. Voor een deel vormde de Linge de frontlijn. Deze boog bij Haalderen af naar het zuiden, richting de Waal. Gendt bleef tot april 1945 bezet.

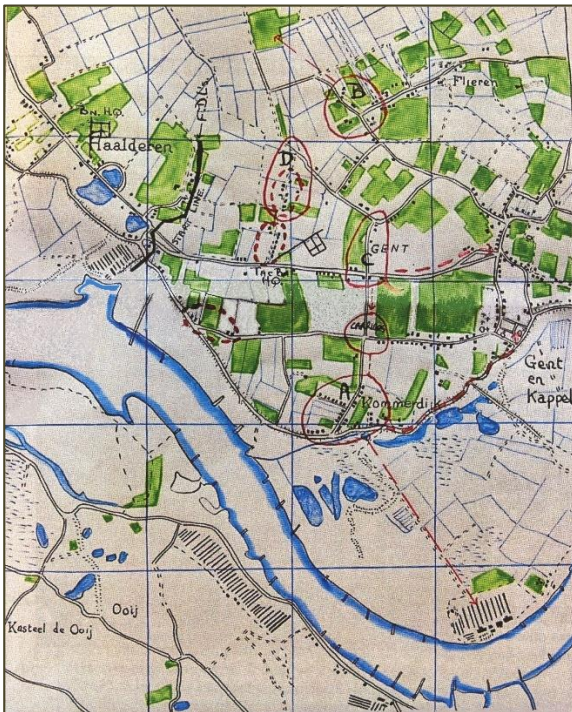
Exodus; een verlaten dorp

Aanhoudende beschietingen en bombardementen teisterden Gendt. De dorpelingen zaten dagenlang in schuilkelders. Medio oktober 1944 werd de toestand voor de Gendtenaren onhoudbaar. Op bevel van de Duitse bezetter moest iedereen huis en haard verlaten. De gevaarlijke vlucht ging via het Pannerdens Veer naar onbekend bezet gebied.

In het verlaten Gendt werd in de barre winter door de strijdende partijen gepatrouilleerd. In de nacht van 3 op 4 december probeerde de bezetter via Haalderen en Bemmell door te stoten naar de Waalbrug in het al bevrijde Lent. Bij die aanval sneuvelden meer dan 120 Duitsers, van wie velen verdronken in de Haalderense kolken.

Sleutel tot de bevrijding

In de lente van 1945 maakten de Geallieerden zich op voor Operatie Destroyer: de zuivering van het oostelijke deel van de Over-Betuwe.

Aan de vooravond hiervan, op 10 maart, landden vier Geallieerde landingsvaartuigen (ALC's) in de uiterwaarden achter de Galgendaal. Er volgden gevechten bij de dijken en de huizen waarin Duitse militairen zich verschanst hadden. Het regiment Royal Scots Fusiliers had als hoofdtak het verzamelen van vijandelijke informatie voor de op handen zijnde bevrijding van bezet Over-Betuwe.

Zuivering van de Over-Betuwe

Operatie Destroyer barstte los vanaf de ochtend van 2 april. De Geallieerden veroverden daarop eerst Gendt, daarna ook Doornenburg, Angeren, Huissen, Malburgen en Elden.

Terugkeer

Pas vanaf juni 1945 keerden de evacuees weer terug naar hun zwaar vernielde en vaak onbewoonbaar geworden huizen. Ook de kerken waren in een puinhoop veranderd. Tijd voor emotionele verwerking was er (nog) niet. Gelukkig was de veerkracht van de burgers niet gebroken. De mensen staken de handen uit de mouwen en gingen hard aan het werk. Ze hadden weer perspectief.

Het paneel is op 15 april 2016 onthuld. De kleur groen overheerst omdat deze kleur de vrede symboliseert. De onthulling vond plaats door een wit laken te verwijderen. De kleur wit was bedoeld om piloten in vliegtuigen duidelijk te maken dat het om burgers ging.

Ontwerp en layout paneel: Max Bozon

Teksten paneel: Historische Kring Gente, Martien van Hemmen en Max Bozon

Vertaling: Ingrid Maan (Duits) en Ingrid Harris-Hamster (Engels)

Geraadpleegde literatuur:

Tussen twee bruggen - W.M.H Otemann

Ooievaar brengt zondvloed - Ferdinand van Hemmen

Bevrijdingsbloesem - Cissy Plattel-Berben

Manneneiland - Hen Bollen en Herman Jansen

Foto's: Wim Otemann, Historische Kring Gente, Imperial War Museum - London (Engeland), Bundesarchiv Koblenz (Duitsland) en Exoduscomité.

Initiatief: Historische Kring Gente, Oranjestichting Gendt en Exoduscomité.

Folderontwerp en uitvoering: Hanny Harrewijn

Het Herinneringspaneel kon mede worden gerealiseerd dankzij financiële steun van Steunstichting Gendt-Doornenburg, Stichting Bemmel & Haalderen en Wijkplatform Gendt.

Voor actuele informatie: www.exodushuissen.nl